

TANTÁRGYI TEMATIKA
BTMAN102 Fonetika és fonológia ea.

Tantárgy neve: Fonetika és fonológia	Tantárgy Neptun kódja(i): BTMAN102, BTMAN111, BTOMA2N04, BTOSVM2N07 (E Neptun kód(ok) a nappali képzésre vonatkozik/vonatkoznak. A levelező képzés Neptun kódjaiban a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)
	Tantárgyfelelős intézet: ME BTK Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet
	Tantárgyelem: K (K: kötelező, KV: kötelezően választható, SZV: szabadon választható)
Tárgyfelelős (név, beosztás): Kecskés Judit egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k): Kecskés Judit egyetemi docens	
Tantárgyi egység: Fonetika és fonológia ea.	
Tantárgyi egység Neptun kódja: BTMAN102 (E Neptun kód a nappali képzésre vonatkozik. A levelező képzés Neptun kódjában a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)	
Javasolt félév: IÓ (A szak keresztféléves meghirdetésben nem indul, így páratlan számú félév tárgyait csak ősszel, páros számúit csak tavasszal lehet felvenni.)	Előfeltétel: nincs (E Neptun kód(ok) a nappali képzésre vonatkozik/vonatkoznak. A levelező képzés Neptun kódjaiban a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)
Óraszám/hét: BTMAN102, BTOMA2N04, BTOSVM2N07: 2, BTMAN111: 1 (A nappali képzés heti óraszama 14 héten át. A levelező képzések féléves óraszama a következő: heti 1 nappali tagozatos óra esetén a levelező tagozat féléves óraszama 5, heti 2 nappali tagozatos óra esetén a levelező tagozat féléves óraszama 10 stb.)	Számonkérés módja (a/gy/k/b): BTMAN102: kollokvium, BTMAN111, BTOMA2N04, BTOSVM2N07: gyakorlati jegy (A teljesítés követelményeit lásd alább a <i>Félévközi számonkérés módja és értékelése</i> pontnál.)
Kreditpont: BTMAN102: 3, BTMAN111, BTOMA2N04, BTOSVM2N07: 2	Tagozat: nappali (A tantárgy és a tantárgyi egység adatai és követelményei azonosak a levelező tagozaton is, egyedül a Neptun kód különbözik.)
<p>Tantárgyi egység feladata és célja (röviden összefoglalva): A kurzus célja, hogy a hallgatók megismerkedjenek a beszéd fizikai és nyelvi karakterének eltérő jellegével. Ennek jegyében a fonetika és fonológia elkülönítését és a két tudományág rövid történetét tárgyaljuk. Majd a speciális, az összehasonlító, az általános hangtan kérdéseit tisztázzuk, ezt követően a beszédképzés mechanizmusának megvitatására, a mai magyar nyelv magánhangzóinak és mássalhangzóinak rendszerezésére kerül sor, végül pedig a hangok egymásra hatását, hangstilisztikai kérdéseket vizsgálunk.</p> <p>Fejlesztendő kompetenciák: <i>tudás:</i> A hallgatónak meg kell értenie a fonetika és fonológia eltérő ismeretelméleti megalapozottságát, el kell sajátítani a két tudományág terminológiáját és tisztába kell jönnie a magyar beszédhangok és fonémák rendszerével. <i>képesség:</i> A hallgatónak képessé kell válnia a szaktudományi módszerek alkalmazására, ismereteinek szakszerű átadására szóban és írásban, a különböző tudásterületek közötti összefüggések és egymásra hatások felismerésére, a szaktárgyi integráció megvalósítására. <i>attitűd:</i> A hallgatónak képessé kell válnia ismereteinek folyamatos bővítésére, nyitottá a megismerés, tapasztalatszerzés iránt, elkötelezetté a szakmai tudásának állandó bővítése, megújítása iránt. <i>autonómia és felelősség:</i> Önállóan képessé kell válnia átfogó, megalapozó szakmai kérdések átgondolására, tudományterületének megalapozó nézeteit kellő alapossgal ismernie, vállalnia. Együttműködés és felelősségvállalás jellemezze szakterületével, azok képviselőivel kapcsolatban.</p>	
Tantárgyi egység tematikus leírása 14 heti bontásban:	

1. Fonetika és fonológia a tudományok rendszerében
2. A fonetika rövid története
3. A beszéd folyamat
4. A beszédképzés szervei és működésük
5. A hallás szervei és a hallás folyamata
6. Életkori sajátosságok a beszédprodukcióban és a percepcióban
7. A beszédhangok képzése és osztályozása
8. A magánhangzók képzése és osztályozása
9. A mássalhangzók képzése és osztályozása
10. Artikulációs konfigurációk
11. A szupraszegmentális hangszerkezet
12. Hangstilisztikai kérdések
13. Nonverbális hangjelenségek a beszédben
14. Elemzések, gyakorlatok

Félévközi számonkérés módja és értékelése (prezentáció, zárthelyi dolgozat, szemináriumi dolgozat beadása stb.):

A félévközi számonkérés módját és értékelését a félév kezdetekor a tantárgyi egység oktatója határozza meg.

Gyakorlati jegy/kollokvium teljesítésének módja és értékelése (félévközi teljesítmény aránya a beszámításnál, ponthatárok stb.): KSZ

A kód jelentése:

A = a tantárgy aláírással zárul, amelyben kétfokozatú az értékelés (nem megfelelt, megfelelt). A hallgató legfeljebb az óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás nem szerezhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támogatott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen.

K = a tantárgy kollokviummal zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). Az előadások óraszámának legalább 60%-án kötelező a hallgató részvétele, amit jelenléti ívre vezetett aláírásával igazol. Az ennél többet mulasztó hallgató nem kaphat aláírást és nem vizsgázhat. Az előadáshoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), legfeljebb akkora számban, mint a tantárgyi egység kreditpontszáma. Amennyiben az előadáshoz zárthelyi dolgozat(ok) társul(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetésekor a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a kollokviumon is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.

SZ = a tantárgy gyakorlati jeggyel zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). A hallgató legfeljebb a szemináriumi óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás és a gyakorlati jegy nem szerezhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támogatott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen. A szemináriumhoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetésekor a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a beadott szemináriumi dolgozatában is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.

KSZ = a tantárgy kollokviummal és gyakorlati jeggyel záruló tantárgyi egysége(ke)t egyaránt tartalmaz. Az előbbiekre a K, az utóbbiakra az SZ kódnak megfelelő értékelés vonatkozik.

Kötelező irodalom a tantárgyi egység egészéhez vagy 14 heti tematikus leírásának megfelelő beosztásban:

Bóna Judit (szerk.), *Fonetikai olvasókönyv*. Egyetemi e-jegyzet. ELTE Fonetikai Tanszék, Budapest, 2016, <http://fonetikaitanszek.elte.hu/wpcontent/uploads/2017/11/OlvasokonyvTeljes.pdf>

Gósy Mária: *Fonetika, a beszéd tudománya*. Osiris Kiadó, Budapest, 2004.

Gósy Mária - Grácsi Tekla Etelka (szerk.), *Challenges in analysis and processing of spontaneous speech* MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest, 2018. <http://real.mtak.hu/id/eprint/81369>

Kassai Ilona: *Fonetika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998.

Ajánlott irodalom a tantárgyi egység egészéhez vagy 14 heti tematikus leírásának megfelelő beosztásban:

Bodnár Ildikó-Czap László- Pintér Judit 2013. Kutatási projekt a hallássérültek internetes beszédfejlesztésére. In: *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények*. VIII évf. 2: 19-32.

Gósy Mária, *A beszédészlelés és beszédmegértés fejlesztése (szóban és írásban) iskolásoknak – Szülők számára*. Nikol KKT, Budapest, 2005.

Gósy Mária – Imre Angéla, *Beszédpercepció fejlesztő modulok*. Nikol KKT, Budapest, 2007.

Gósy Mária – Menyhárt Krisztina (szerk.), *Szöveggyűjtemény a fonetika tanulmányozásához. Elméleti, kísérleti és alkalmazott beszédkutatás*. Nikol Kiadó, Budapest, 2003.

É. Kiss Katalin – Siptár Péter – Kiefer Ferenc: *Új magyar nyelvtan*. Osiris Kiadó, Budapest, 2003.
https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_uj_magyar_nyelvtan/ch03.html

Markó Alexandra (szerk.), *Beszédtudomány. Az anyanyelv-elsajátításától a zöngékezdesi időig. ELTE Bölcsészettudományi Kar és MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest, 2012.*

Németh Géza-Olaszy Gábor 2010. *A magyar beszéd. Beszédkutatás, beszédtechnológia, beszédinformációs rendszerek*. Akadémiai Kiadó, Bp.

Szilágyi N. Sándor 2000. *Világunk, a nyelv*. Osiris Kiadó, Bp. 26-45.